

Ingen skønhedsværdi gik tabt med Storesø i Vantore

Storesø ved Vantore blev stedet for den første større økonomiske skandale i Statens Landvindingsudvalgs levetid fra 1940 til 1970. Slutprisen for udtørningsprojektet endte med at være mere end dobbelt så høj som bevilget, men alligevel lykkedes det aldrig at få kultiveret arealet, så pengene var spildt.

Overskridelsen var på 121 pct., og Storesø blev den første sag, hvor Landbrugsministeriet måtte betale væsentligt mere end de 66 pct. af den samlede udgift, der var givet tilsagn om som statstilskud.

Projektet blev erklæret gennemført og overdraget til lodsejerne i 1945, men blot 10 år senere var søarealet atter for vådt at dyrke.

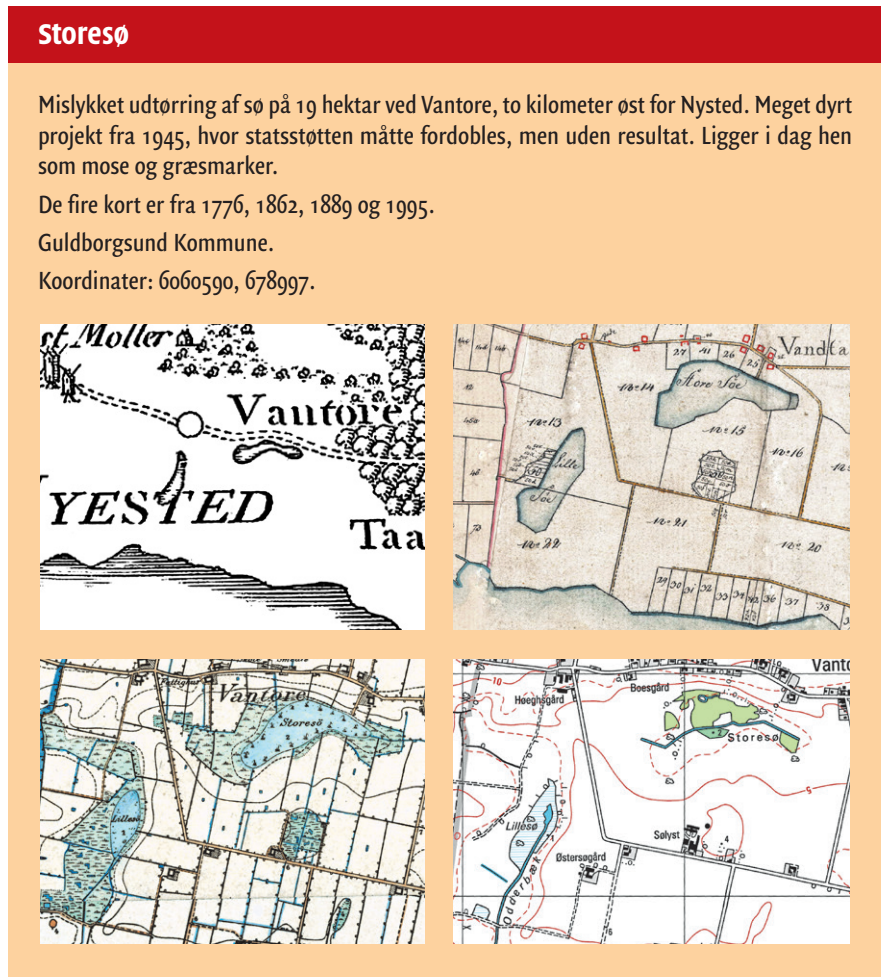
En lodsejer forsøgte i 1956 at overtale Statens Landvindingsudvalg til at finansiere et genopretningsprojekt, men de øvrige lodsejere sagde nej. De skulle ikke nyde mere. Det skulle landvindingsudvalget heller ikke.

En beskeden trøst kunne det måske være, at dengang i 1941, da lodsejerne ivrede for at overtale landvindingsudvalget til at åbne pengekasen, havde man været enige om, at »der er ingen skønhedsværdier, der går tabt« ved en afvanding, fordi søen var drænet omtrent helt væk i forvejen. Den tilstand havde projektet ikke ændret på.

Ekstrabetaling til entreprenøren

Blot 35 minutter varede det møde i 1941 på Hotel Dana i Maribo, hvor en lille gruppe mænd fra Statens Landvindingsudvalg og det amtslige Grundforbedringsudvalg samt kommunekassereren og en landinspektør beseglede Storesø's skæbne. Tørlægningen blev optaget som projekt nr. 40 i Statens Landvindingsudvalgs journal.

Mødet fandt sted 14. februar 1941, og den udfarende kraft kom fra landinspektørerne Søren Jungersen

(1889-1981) og Christian Dyekjær (1908-1990) i Maribo. De havde udarbejdet projektet for den umatrikulerede sø, som nu skulle tørlægges og kultiveres, hvorefter jorden skulle fordeles blandt de lokale landmænd. Søren Jungersen kunne oplyse, at »de fleste lodsejere var stemt for at få sagen gennemført, men at der var en enkelt gammel lodsejer, som modsætter sig sagen«.

Helt billigt ville det ikke være. Søren Jungersen præsenterede tre forslag, der ville koste fra 23.600 kr. til 32.300 kr. (523.697 kr. til 716.742 kr. i 2012-værdi), alt efter hvor effektiv en afvanding man ønskede.

Man valgte den mest effektive og derfor dyreste løsning, men da Landbrugsministeriet sagde ja til at dække totredjedele af udgiften, kunne det

vel nok gå an. Den sidste tredjedel fik man tilbudt som et billigt lån.

Søens naturlige vandspejl lå i kote 2,65 meter, men den daværende vindmotorpumpe kunne holde vandspejlet nede i 1,85 meter. Da søens lavest mulige bundkote var 1,50 meter, har største vanddybde altså være 35 centimeter. Med en rørledning direkte mod syd til Østersøen ville søen tømme sig selv på få døgn.

Projektet var dårligt nok kommet i gang, før overslagssummen i november 1941 måtte forhøjes til 34.000 kr. på grund af en ændring i rørlægningen.

I april 1942 var den atter gal. Lodsjeerne ønskede en åben grøft lagt ned i en lukket rørledning, men til en merpris på 2400 kr. Landbrugsministeriet

»Sølyst aps« drives med 250 søer og fire bastante Assentoft-siloer. I en årrække efter 1942 drev Sølyst-gårdejer Henry Jensen en meget omfattende pelsdyravl med ræv og mink under navnet »Østlollands Pelsdyrfarm«. Det var både den første og største af sin art på Lolland-Falster.

sagde ja og forhøjede overslagssummen til 36.400 kr.

Men det var ikke nok. Langt større regninger var på vej.

Da der ingen jordbundsprøver var optaget på forhånd, kom det bag på alle, at søbunden viste sig at være noget nær umulig at arbejde i. De meget vanskelige jordbundsforhold gjorde, at entreprenøren allerede i sommeren 1942 bad sig fritaget for opgaven, fordi den havde påført ham et betydeligt underskud. Søbunden blev beskrevet som »nærmest bundløs«, og arbejderne kunne fortælle, hvordan seks-otte meter lange granrafter forsvandt ned i dyndet.

Det var den tilsynsførende amtsvejinspektør, der havde overtalt entreprenøren til at give tilbud, hvad denne dog ikke havde været meget for. Kun mod et løfte om ekstra betaling lod han sig overtale til at fortsætte.

Dette løfte betød en kæmpeforhøjelse af budgetoverslaget til 66.500 kr. (1,43 mio. kr. i 2012-værdi) i november 1942. Samtidig forlængede ministeriet fristen for færdiggørelse af arbejdet til 1. oktober 1943, men hverken det nye budget eller tidsrammen kunne overholdes.

Staten betaler gildet

Nu protesterede lodsejerne imidlertid.

Med en fordobling af prisoverslaget kunne de se frem til en fordobling af deres bidrag, og da der samtidig flo-

rerede påstande om »uregelmæssigheder ved afregningen med arbejderne«, forlangte lodsejerne i januar 1943 at få adgang til at se regnskabet og komme med kommentarer til dette.

Landbrugsministeriet svarede de utilfredse, at det i sidste ende ville blive afvandingskommissionen, der skulle afgøre, hvor stor lodsejernes andel skulle være. Forinden ville de få lejlighed til at fremsætte deres bemærkninger til regnskabet.

Ganske vist lå det fast, at lodsejerne selv skulle udrede en tredjedel af prisen for projektet, men i landvindingslovens paragraf 2 var der en kattelerm. Lodsejerne kunne aldrig pålægges at betale mere end »værdien af de fordele, som ved arbejdets udførelse tilføres de interesserede ejendomme«. Skulle et projekt blive dyrere, end hvad der ville kunne forrentes, måtte statskassen holde for.

Den dekorative grønbrogede tudse blev iagttaget i Storesø i maj 2007 som noget af det naturhistorisk mest interessante fra lokaliteten, hvor det ellers er fasaner og rådyr, der repræsenterer bondelandets fauna. Foto: Henrik Bringsøe.

Og sådan kom det til at gå i journalsag nr. 40. Afvandingskommissionen valgte at holde hånden under lodsejerne, men først skulle arbejdet gøres færdigt, og det trak ud.

I september 1944 blev der stadig arbejdet med landvindingssagen »Storesø«, men nu var der tale om at udbedre fejl ved det allerede udførte arbejde. Landinspektørerne Jungersen og Dyekjær havde konstateret, at »afledningen fra den tidligere sø på en ca. 260 meter lang strækning har sat sig på en uregelmæssig måde sammen med terrænet, således at det er nødvendigt at foretage en omlægning af ledningen på denne strækning«.

Kort og godt – rørledningen skulle graves op, rettes ud og lægges ned igen.

Landvindingsudvalget besluttede, at man ville påtage sig ansvaret for manglerne ved ledningen indtil 1949, og hvis den stadig ikke virkede til den tid, måtte lodsejerne selv tage over. Eller sagt med formandens egne ord: »Skal vi stille sagen i bero og se, om der kommer yderligere vrøvl?«

Dette blev vedtaget. Pris: 3000 kr., hvilket bragte prisoverslaget op på 69.500 kr.

Hertil skulle imidlertid også lægges amtsvandingsinspektørens honorar på 1100 kr. og en allersidste, men uspecificeret overskridelse på ca. 3200 kr. Den bragte den endelige udgift op på 73.844 kr. og 52 øre ved regnskabsafslutningen i april 1945.

I 2012-priser svarede beløbet til 1,52 mio. kr. Slutprisen oversteg altså den oprindelige bevilling med 121 pct.

Imidlertid kom afvandingskommissionen bønderne til undsætning. Storesø-projektet blev den første sag, hvor Landbrugsministeriet kom til at betale væsentligt mere end de 66 pct., der normalt var loftet over statstilskuddet. Landvindingslovens § 2 blev taget i anvendelse, så staten måtte betale 81 pct., mens bønderne slap med 19 pct. eller 14.000 kr. (288.878 kr. i 2012-værdi).

Ingen tilslutning fra lodsejerne

Ti år senere måtte man konstatere, at området ikke længere blev afvandet. Terrænet havde sat sig så meget, at den sænkning af vandstanden, der blev betalt så dyrt i 1942-45, var gået tabt. Anlægget virkede ikke mere.

Fredag 30. november 1956 var der atter indkaldt til møde om sagen »Storesø«, men denne gang foregik det nærmere åstedet. Syv lodsejere var mødt op i Vantore Forsamlingshus, hvor landvindingsudvalget og grundforbedringsudvalget også var repræsenteret. Desuden deltog landinspektør Chr. Dyekjær.

Emnet var et nyt forslag fra Dyekjær om kunstig afvanding af søen.

Indledningsvis blev det slået fast, at sætningen i terrænet havde været så omfattende, at afvandingen ikke længere fungerede. Det nye projekt gik derfor ud på at uddybe kanalen gennem søbunden, hvorefter man skulle pumpe vandet fra kanalen og op i den eksisterende rørledning. Udgiften blev anslået til 30.000 kr. (407.710 kr. i 2012-værdi).

Landvindingsudvalgets sekretær udtalte sin sympati for det nye projekt, da udvalget »måtte føle et vist ansvar for, at det er gået så skidt«, men skulle staten atter træde til, ville det kræve tilslutning fra et flertal af lodsejere.

Endvidere skulle der denne gang på forhånd foretages »geotekniske undersøgelser« for at få klarlagt, hvordan sætningerne ville blive, hvis vandstanden atter sænkedes yderligere.

Da det kom til stykket, var der imidlertid kun en af de fremmødte lodsejere, der ønskede et projekt. Det var gårdejer Henry Jensen fra »Sølyst«.

Søen lå i august 2005 som en fugtig eng med rørskov, granplantage og lidt popler og pilekrat. Her blev taget wrapfoto, og der gik 15-20 kvæg og græssede. Kultivering lykkedes aldrig på grund af sætninger i den dyndede søbund.

Henry Jensen foreslog, at hvis forslaget ikke kunne gennemføres, så burde staten eftergive den gamle gæld, der endnu var tilbage fra 1945. En anden lodsejer krævede »100 pct. sikkerhed« for at et nyt anlæg ville virke, hvis han skulle gå ind for det – og så ville man jo gerne have totredjedele tilskud fra staten.

Landvindingsudvalgets sekretær skruede bissen på.

»Vi er dog ikke kommet for at presse Dem, men for at hjælpe Dem«, fastslog han ifølge mødereferatet. »Et flertal af lodsejerne må ønske sagen gennemført, og vi vil så søge at hjælpe sagen igennem på de bedst mulige økonomiske betingelser for lodsejerne. Jeg kan godt forstå, at det er en skuffelse, hvad De har fået ud af, hvad der blev lavet i første omgang«.

Men uden tilslutning fra lodsejerne var der ikke noget at gøre.

Fire år senere rumstede projektet stadig, men landvindingsudvalget var fortsat betænkelig ved den manglende lodsejertilslutning, og da det i 1960 lykkedes at opnå en tilfredsstillende tilslutning, blev sagens afgørelse udsendt, indtil man havde fået styr på de forventede sætninger ved en fornyet afvanding.

Der stod sagen indtil april 1966, hvor den blev henlagt med bemærkningen: »idet lodsejerne ikke ønsker videre foretaget«.

Svinefabrik på »Sølyst«

Ved forfatterens besøg i august 2005 henlå den udtørrede sø som en fugtig eng omkring en lille rørskov. I et hjørne stod en stump granplantage med lidt popler og pilekrat. En overvokset mose var, hvad det mest lignede. To rørhøge og en fiskehejre fløj ud over engen, hvor der gik 15-20 kvæg og græssede.

Der lå to bastante svinefabrikker – rigtige agroindustrielle anlæg – mod syd og mod vest. Den mod syd var identisk med den gamle ejendom »Sølyst«, hvor stuehuset er fra 1914. »Sølyst« var Henry Jensens ejendom i 1956, dengang han pressede på for at få endnu et statsfinansieret projekt. Henry Jensen var tredje generation på gården.

I 2005 var ejendommen for længst solgt til fremmede og blev drevet som svinefabrikken »Sølyst aps« med 250 grisesøer, kæmpestor gylletank og fire bastante Assentoft-siloer.

KILDER

Diverse oplysninger fra Nysted Lokalhistoriske Arkiv ved Bodil Clausen, efteråret 2005.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 31. august 2005.

Statens Landvindingsudvalg, j.nr. 40, Rigsarkivet.

Statens Landvindingsudvalg, j.nr. 1969, Rigsarkivet.

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet ved Storesø ved Vantore, så brug dette link: www.dofbasen.dk.

Herunder ses en oversigt over de 38 fuglearter, som er registreret fra **Storesø ved Vantore**, pr. 16. september 2013. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Gråstrubet Lappedykker	(1/4)	Gråand	(7/108)	Trane	(1/1)	Svartbag	(1/2)
Knopsvane	(8/249)	Spidsand	(1/2)	Klyde	(1/5)	Gøg	(1/1)
Sangsvane	(6/475)	Atlingand	(2/3)	Stor Præstekrave	(3/15)	Sanglærke	(1/14)
Blisgås	(1/55)	Skeand	(1/17)	Vibe	(3/15)	Landsvale	(1/14)
Grågås	(7/338)	Havørn	(1/1)	Almindelig Ryle	(1/2)	Bysvale	(1/16)
Canadagås	(4/448)	Rørhøg	(1/1)	Dobbeltbekkasin	(3/10)	Hvid Vipstjert	(2/3)
Gravand	(4/16)	Musvåge	(3/4)	Rødben	(3/15)	Nattergal	(1/1)
Pibeand	(1/20)	Tårnfalk	(1/1)	Tinksmed	(1/2)	Tornsanger	(1/1)
Knarand	(2/16)	Fasan	(1/1)	Hættemåge	(1/8)	Gråkrage	(1/6)
Krikand	(2/35)	Blishøne	(3/88)				